

Instytut Pamięci Narodowej - Lublin

<https://lublin.ipn.gov.pl/pl5/aktualnosci/76222,80-rocznica-bombardowania-Frampola-Uroczystosci-upamietniajace-Frampol-13-wrzesn.html>
2023-01-27, 07:58

80. rocznica bombardowania Frampola. Uroczystości upamiętniające - Frampol, 13 września 2019

**Uroczystości współorganizowane przez IPN z udziałem premiera
Mateusza Morawieckiego**

Obchody upamiętniające 80. rocznicę bombardowania Frampola rozpoczęły się od mszy św. w kościele św. Jana Nepomucena. Eucharystię w intencji ofiar nalotu niemieckiego lotnictwa odprawił proboszcz lokalnej parafii, ks. Andrzej Stefanek.

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Wydarzenie zgromadziło wiele osób. Uczestniczyli w nim m.in. premier Mateusz Morawiecki, wicepremier Jacek Sasin, wojewoda lubelski Przemysław Czarnek, marszałek województwa lubelskiego Jarosław Stawiarski, burmistrz Frampola Józef Rudy, a także przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie reprezentowani przez dyrektora lubelskiego oddziału Marcina Krzysztofika. W obchodach wzięli udział również świadkowie tamtego wydarzenia oraz wielu mieszkańców Frampola i okolic.

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Po mszy św. uczestnicy wydarzenia przeszli pod pomnik Odzyskania Niepodległości, który znajduje się na Rynku Miasta Frampola. Tam głos zabrał burmistrz Józef Rudy, przywitał gości i opowiedział o tragedii swojego miasta, która dotknęła je 13 września 1939 r. Następnie przemówił premier Mateusz Morawiecki. Bombardowanie Frampola określił jako wyraz okrutnego barbarzyństwa. Porównał tragedię polskiego miasta do tego, co się stało w Guernice. Wyraził życzenie, by tragedia taka już nigdy nie spotkała Polski. Stwierdził również, że o tym, co zrobiło niemieckie lotnictwo we Frampolu, powinna pamiętać nie tylko cała Europa, ale i świat.

Kolejnym punktem programu była prezentacja tablicy informacyjnej o bombardowaniu Frampola, do której powstania i postawienia przyczynił się IPN Lublin. Prezentacji dokonał dyrektor lubelskiego oddziału Marcin Krzysztofik. Zaznaczył, że nie jest to jedyna taka tablica w województwie lubelskim (inne znajdują się m.in. w Jamach czy Kraśniku). Wiadomości znajdujące się na tablicy przedstawione są w języku polskim i angielskim.

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Następnie obchody przeniosły się do Szkoły Podstawowej im. Józefa Piłsudskiego w Frampolu. Tam odsłonięto tablicę upamiętniającą bombardowanie Frampola. Burmistrz wręczył medale *Za zasługi dla miasta Frampola* świadkom tamtego wydarzenia, którzy zdecydowali się pozostać i budować miasto praktycznie od nowa, osobom badającym frampolską historię i tym, którzy dbają o dobre imię miasta. Jeden z medali przypadł również Instytutowi Pamięci Narodowej w Lublinie.

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Fot.: Dawid Florczak/IPN
Lublin

Przedostatnim aspektem wydarzenia była konferencja popularnonaukowa *Frampol i jego okolice w okresie wojny i okupacji*. Zawilości regionalnej historii wyjaśniali Tomasz Żuławski i Andrzej Burlewicz. Na końcu uczestnicy obejrzeli wystawę *Frampol przed wojną*.

Wydarzeniu towarzyszyło nadanie rondy przy wjeździe do Frampola nazwy *13 września 1939 roku*.

***

Treść tablicy informacyjnej: 13 września 1939 r. – to najtragiczniesz data w ponad 300-letniej historii Frampola. W tym dniu kilkanaście niemieckich samolotów zrównało z ziemią ponad 80 proc. zabudowań tego tętniącego życiem miasteczka. Liczący wówczas ok. 3 tysięcy mieszkańców Frampol z regularną zabudową, centralnie położonym rynkiem i ratuszem stał się obiektem treningowym dla niemieckiego lotnictwa. Zrzucone na miasto bomby zapalające i burzące obróciły w gruzowisko centrum Frampola i przylegające do niego uliczki wraz ze znajdującymi się przy nich budynkami mieszkalnymi oraz gospodarczymi. Niemieckie bomby nie oszczędziły również zabudowań kościelnych, niszcząc górującą nad miastem wieżę kościelną. Jeden ze świadków tak opisywał ten dzień: „Nad Frampołem jedno wielkie morze ognia (...) samoloty burzą i zapalają, bez przerwy zasypują ulice i wszystkich ruszających się żywych ogniem broni pokładowej”.

W czasie nalotu większość mieszkańców zdołała się ukryć w pobliskich wąwozach, na polach oraz przylegającym do miasta cmentarzu grzebalnym. W czasie bombardowania zginęli zarówno cywilni mieszkańcy, jak i przebywający w nim żołnierze Wojska Polskiego. Wielu z mieszkańców, którzy opuścili wówczas Frampol, już nigdy do niego nie powróciło. Ci, którzy pozostali, z ogromną determinacją i poświęceniem podjęli wysiłek odbudowy swej miejscowości.

Do dzisiaj Frampol zachowuje uporządkowany układ zabudowy. Rozwija się i rozkwita.

Chociaż minęło już 80 lat od pamiętnego dnia, tragiczna data na zawsze pozostaje żywa w pamięci frampolan.

***

Organizatorzy:

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie

Wojewoda Lubelski Przemysław Czarnek

Marszałek Województwa Lubelskiego Jarosław Stawiarski

Burmistrz Frampola Józef Rudy